

LATVISKĀ IDENTITĀTE LATVIEŠU SKATĪJUMĀ

LATVIAN OPINIONS ON LATVIAN IDENTITY

Ilzīte Jakoba, Bc.sc.soc., e-pasts: Ilzite90@inbox.lv

Līga Paula, Mg.sc.soc., e-pasts: Liga.Paula@llu.lv

Abstract

The paper presents the main results of the study that focused on the issue of how Latvians understand and treat their Latvian identity. According to the research objective and tasks, the authors explored concepts of social and ethnic identity and gave an insight into the studies previously carried out on ethnicity and the Latvian identity. Qualitative interviews of 26 Latvians representing three generations were conducted during the field work. On the basis of the research results, the authors explain how Latvians of three different generations treat their ethnic identity and what the role of interaction, family traditions and heritage of traditions in the preservation of the Latvian identity might be.

The results show that the representatives of all the three generations have a similar understanding of the Latvian identity, and they relate it to the Latvian language, national songs, traditions and holidays, the National Song Festival, national costumes and food, and symbols of Latvia such as nature, the Baltic Sea, the State, the Monument of Freedom, national anthem, and national holidays. This indicates that Latvians do not often distinguish between the ethnic and national identities. Representatives of each generation believed that preservation of Latvian identity is important; however, they admitted that it is not an easy task in a multiethnic society and in the globalized world. The retaining of the Latvian identity is realised mainly through celebrating the national holidays and through upbringing of children and processes of their socialization.

Key words: social identity, ethnic identity, Latvian identity, generation, interaction.

Ievads

Daudzu cilvēku apziņā no pagātnes līdz mūsdienām ir vairāki jēdzieni, vārdi un būtiski jautājumi, kas viņus uzrunā arī šodien – 21. gadsimtā. Tie ir svarīgi kā indivīda, tā arī etniskās kopienas līmenī. Kas vieno un mobilizē tautu? Kāda ir tautas mentalitāte? Kas ir etniskā identitāte, un vai tā ir jāsaglabā? Kā var mīlēt savu valsti, ja tā nav ideāli perfekta, un vai var latvietis lepoties ar savu izcelsmi? Kā dzīvot un pastāvēt multiethniskā sabiedrībā? Vai sabiedrība spēj pietiekami ātri pilnveidoties un indivīds mainīties, lai spētu jaunajam tikt līdzī, jo jebkura etnosa jeb tautas vēsturi veido ne tikai tradicionālā kultūra, tradīcijas, valoda, notikumi, vide, bet arī viss jaunais, ar ko tā saskaras globalizācijas apstākļos. Latviešiem pietiekami aktuāls ir izdzīvošanas un pastāvēšanas jautājums, ko sarežģī daudzie pakļautības gadsimti.

Jāatzīmē fakts, ka indivīds nevar iztikt bez garīgās tuvības ar citiem cilvēkiem un tiecas piederēt kādai sociālai grupai, kopienai, kas atbilst paša personībai un vērtībām. Indivīda attieksme veidojas tikai mijiedarbībā ar sociālo vidi. Nonākot saskarsmē ar citiem, cilvēki mēģina saprast paši sevi, savu identitāti. Viņi vienlaicīgi konstruē vairākas identitātes un lomas, piemēram, identificējas ar dzīves vietu, etnisku grupu, ģimeni, profesionālo grupu un citām sociālām identitātēm. Balstoties uz socioloģijas un citu zinātņu atziņām, pētījumā autore tiecās noskaidrot, kā veidojas etniskā identitāte, kas ir viena no sociālās identitātes veidiem; kas ir latviskā identitāte; kā latvieši paši uztver savu etnisko identitāti un cik svarīga viņiem šķiet tās saglabāšana.

Teorētiskās nostādnes

Identitāti dažādos aspektos pēta un skaidro dažādas zinātnes nozares, tādēļ sociālā identitāte tiek interpretēta atšķirīgi un daudzveidīgi un joprojām nav vienota identitātes jēdziena skaidrojuma un klasifikācijas. Identitāti pētījuši tādi pasaulē atzīti sociologi kā V. Samners, D.E. Smits, Z. Baumans, R. Dženkins, S. Džeimss, Č.Kūlijs, Dž. Mīds, G. Zimmels u.c. Jēdziena vispārīgākajā nozīmē, to attiecinot gan uz objektiem, gan parādībām, gan cilvēkiem, identitāte ir objektu līdzība vai arī ir kādu noteiktu un zīmīgu pierādījumu pamats. No tā tālāk izriet, ka identitātes jēdziens ietver divus salīdzināšanas kritērijus: līdzību (kopīgu piederību, kā uzskata Gilrojs) un atšķirību, kas ir identificēšanas dinamiskie principi. (Jenkins, 2008:17) Identitāte jeb savpatnība ir priekšstats par raksturojo, neatkarīgo.

Identitāte ir cilvēku piederības sajūta, un pamatā tā tiek saistīta ar kultūru vai izcelsmi. I. Apine uzskata, ka identitāte ir visdziļākā iekšējā vajadzība, personības universālā, absolūtā un objektīvā iekšējā nepieciešamība - būt kaut kam un apzināties sevi kā līdzīgu starp līdzīgiem. Tas dod elementāru drošības sajūtu, kuras alternatīva ir pazušana nebūtībā. (Apine, 2001:43)

Sociālajās zinātnēs, pētot dažādus fenomenus, bieži tiek nodalīts individuālais aspekts no kolektīvā. Kolektīvā identitāte un individuālā identitāte tipiski tiek saprastas kā atšķirīgi viena fenomena veidi, un attiecības starp unikālo individualitāti un kopīgo vai nu netiek apskatītas, vai tiek pieņemtas kā neapšaubāmas. Turīns atzīst, ka identitātes jēdziens sociālajās zinātnēs ir populārs, tomēr raksturo šo jēdzienu kā neskaidru. Viņš izdala trīs atšķirīgas identitātes nozīmes: *sociālā identitāte*, kas ir indivīda sociālā loma un viņa pilntiesīga vieta sabiedrībā; *personīgā identitāte*, kas saistāma ar pašu indivīdu, ir kaut kas atsevišķs no viņa sociālās lomas; *kolektīvā identitāte*, kas veidojas kopīgu interešu un cīņu rezultātā. (Udehn, 1996:323) Individuālais un kolektīvais ir savstarpēji savīti, to identificēšanās pastāv tikai

mijiedarbībā, abi identitāšu veidi rodas līdzīgos procesos. Var teikt, ka starp indivīdu, valsti, etnosu un sabiedrību pastāv kolektīvā identitāte.

Dženkins uzsver, ka pēc definīcijas visas cilvēku identitātes ir sociālas, jo, identificējot sevi pašu vai citus, tiek piešķirta jēga (nozīme), kas savukārt vienmēr saistīta ar mijiedarbību, tādēļ jēdzienam pievienot vārdu „sociāls” ir pilnīgi lieki. (Jenkins, 2008:17)

Identitāte veidojas socializācijas procesā, kad indivīds un sabiedrība atrodas mijiedarbībā, caur kuru apgūst sabiedrībā akceptētas normas, vērtības, kļūst par sociālu būtni, personību. (Тощенко, 2003:329) Individuālā identitāte sāk formēties primārās socializācijas posmā. Dženkins uzskata, ka šajā posmā veidojas primārās identitātes – individualitāte (patiskums), dzimums, dažkārt etnicitāte, radniecība, kuras ir grūtāk mainīt vēlākajā dzīvē. Kolektīvā identitāte veidojas sociālo grupu kontekstā. (Jenkins, 2008:41)

Etniskā identitāte saistāma ar piederību kādai etniskai grupai jeb tautībai, kas ir tāda cilvēku kopiena, kurai ir patiesi vai iedomāta kopīga izcelsme, vēsturiska atmiņa, viens vai vairāki kopīgi kultūras elementi, kopīga piesaiste noteiktai teritorijai, kā arī kopīga apziņa – solidaritāte, kas vieno lielāko daļu kopienas locekļu. (Pabriks, 2007:177) Būtiski saprast, kāda ir atšķirība starp etnosu, tautu un nāciju. Etnoss ir bioloģiski sociāla cilvēku kopa, kas izveidojusies ilgstošas vēsturiskās attīstības rezultātā noteiktā dabas vidē un kuru vieno kopēja kultūra, tradīcijas, valoda, mentalitāte, vienādas antropoloģiskās īpatnības. (Melnbārde, 2001:27) Savukārt tauta ir uz etnosa pamata vēsturiski izveidojusies noteiktas valsts iedzīvotāju kopums ar savu pašnosaukumu un pašapzināšanos (turpat). Nācija ir uz vienas vai vairāku tautu pamata izveidojusies cilvēku sabiedrība, kuru vieno vēsturiskās attīstības, valodas kultūras, saimnieciskās un politiskās dzīves kopība (turpat).

Literatūrā tiek izdalīti vairāki etniskās identitātes veidi, kuru pārstāvjiem ir atšķirīga attieksme gan pret sevi, gan pret citām etniskajām grupām: normāla identitāte, etnocentriska identitāte, etnodominējošā identitāte, etniskais fanātisms, etniskā indiferece, etnonihilisms un ambivalentā identitāte (Садохин, 2002:134-135).

Piederība vietējai kopienai (ģimenei, etniskai grupai) veidojas uz kopīgas valodas, kultūras pamata, un etniskā kultūra ar tās vērtībām ir viena no sastāvdaļām. Tradīcijas, paradumi, svētki utt. no paaudzes paaudzē pāriet dabiski, ja tie savā vidē tik kultivēti, ir dzīvas garīgās un materiālās vērtības, kas arī raksturo etnosa kultūru kopumā. Etnosa dzīves uztvere, izjūtas, domāšanas īpatnības jeb, citiem vārdiem, etnamentalitāte ir noteiktai cilvēku kopībai zīmīgas tradīciju, valodas, rakstura un psiholoģijas attieksmes citam pret citu un pasauli kopumā. Multikulturālā sabiedrībā, kāda ir arī Latvijā, viens no savstarpējo attiecību pamatprincipiem noteikti ir toleranta attieksme pret citādo, svešādo.

Psihologs Ž. Piažē etniskās identitātes veidošanā izdala trīs etapus:

1. 6-7 gadu vecumā bērns apgūst pirmās fragmentārās, nesistemātiskās zināšanas par etnisko piederību. Šajā vecumā galvenā nozīme ir ģimenei.
2. 8-9 gados bērns jau sevi identificē ar savu etnisko grupu, ar vecāku tautību, dzimto valodu. Sāk veidoties nacionālās jūtas.
3. Jaunākajā pusaudža vecumā – 10 līdz 11 gadi – etniskā identitāte veidojas jau pilnībā, uztverot dažādu tautu īpatnības un kultūras specifiku.

Amerikāņu pētniece Dž. Finni piedāvā savu etniskās identitātes veidošanās modeli. Pirmā stadija – nepārbaudīta identitāte, ko raksturo vienaldzība pret identitātes pētījumiem, savām etniskajām saknēm, piederību kādai etniskajai grupai. Šajā stadijā atrodas jaunākie pusaudži un pieaugušie, kuriem nav problēmu ar etnisko piederību. Otrā stadija – etniskās identitātes meklēšana, kurai raksturīga savas identitātes pētīšana, vēlēšanās saprast etnisko nozīmi, tās ietekmi savā dzīvē. Personīgā pieredze, zīmīgi notikumi etniskās grupas dzīvē var stimulēt etniskās pašapziņas rašanos. Šajā stadijā svarīgi ir iedziļināties savas tautas kultūrā, lasot literatūru, apmeklējot etnogrāfisko muzeju, aktīvi piedaloties kultūras dzīvē. Tas palīdz dziļāk izvērtēt savu etnisko izcelsmi. Trešā stadija – realizēta etniskā identitāte, kuru raksturo skaidra, noturīga savu etnisko īpatnību izjūta, piesaiste etniskai kultūrai un etniskai sabiedrībai. Šajā stadijā realizējas etniskais „Es”. (Krastiņa u.c., Sk. int. 30.11.2009.)

Etniskās attiecības skaidro vairākas teorētiskās pieejas, tās ir primordiālisms, instrumentālisms un konstruktīvisms (Садохин, 2002). Primordiālisms pēc P.Brassa domām skaidro, ka katrai personai no piedzimšanas brīža ir emocionāla saikne ar kādu noteiktu sabiedrības grupu, kuras pamatā ir attiecīgās personas asinsradniecība, dzimšanas vieta, valoda, kultūras un sabiedriskās dzīves pieredze. Instrumentālisti min kultūru, ekonomiku un politiku kā galvenos faktorus nācijas veidošanā. Viņi nācijas definē kā politisku sabiedrību, kuru vieno kopīga griba un kultūra, bet nacionālismu kā jūtas, kas pieprasa šai kultūrvidē teritoriju – valsti. (Denisa - Lipniece, Sk. int. 13.12.2009.) Šī pieeja bija populāra un attīstījās rietumu etnoloģijā 20. gs. 70.gados. (Садохин, 2002:86) Konstruktīvisms (piemēram, F. Barts) uzskata, ka etnicitāte ir rakstnieku, zinātnieku un politiķu intelektuāla konstrukcija. Saskaņā ar šo pieeju etnicitāte ir sociāla identitāte – situatīvs fenomens, ko rada, ar simboliskiem līdzekļiem iezīmējot robežas starp etniskām kategorijām. (Садохин, 2002:88)

Latviskā identitāte ir ideju, vērtību un kultūras modeļu simbolu kopums, ar kura palīdzību tiek veidota, uzturēta un izteikta cilvēka etniskā piederība latviešu tautai, un šīs tautas kolektīvā pašības apziņa. Latviskā identitātes pastāvēšanas priekšnoteikumi ir valoda, kultūra, tautas vēsture, folklorā, tradīcijas, nācijas simboli.

Latvisko identitāti ir pētījuši dažādi zinātnieki Latvijā, no kuriem noteikti minami ir J. Stradiņš, B. Zepa, B. Bela, M. Zimīte, I. Koroļova. R. Rungule, I. Boldāne, M. Dirba, A. Karlsone, V. Volkovs, S. Sņikere, A. Aleksandrovskis u.c.

Galvenās tēmas un aspekti iepriekš veiktajos pētījumos par latvisko identitāti: viedokļu un dzīves veida atšķirības dažādās etniskās kopienās; emociju un tautas mentalitātes loma identitātes saglabāšanā; iespējas pastāvēt multikulturālā vidē, nepazaudējot savu etnisko identitāti; sociālie procesi un to ietekme jauniešu kopās; integrācijas iespējas un problēmas, etniskās piederības aktualitāte; viedoklis par ārvalstīs dzīvojošo latviešu piederību Latvijai; daudzveidīgās un mainīgās sociālās identitātes, sociālie stereotipi un to ietekme; paaudžu un dzimtas loma indivīda attīstībā; etniskās identitātes saglabāšanas un nodošanas iespējas; valodas nozīme u.c.

Pētījuma metodoloģija

Šī pētījuma mērķis bija noskaidrot, kā latvieši izprot latvisko identitāti, tās nozīmi un uzturēšanas nepieciešamību. Lai sasniegtu mērķi, tika izdalīti šādi pētnieciskie jautājumi:

- 1) Ko dažādu paaudžu latvieši saprot ar latvisko identitāti, un ko viņiem tā nozīmē?
- 2) Vai un kādēļ latviešiem ir svarīga savas etniskās identitātes saglabāšana?
- 3) Vai un kā latviskā identitāte tiek uzturēta?

Par pētījuma objektu tika izraudzīti trīs paaudžu latvieši, pētījuma priekšmets bija latviešu viedokļi par latvisko identitāti. Tradicionāli vienā sabiedrībā dzīvo vairākas paaudzes un katrai no tām ir sava kopīga sociālā un vēsturiskā pieredze, kas tomēr ir atšķirīga, jo ikviena jaunā paaudze ātrāk un labāk pieņem jaunu sociokulturālo vidi ar visiem jaunievedumiem, taču ātrāk aizmirst veco vai pavisam radikāli veido ko jaunu. Pētījuma ietvaros ar paaudzi tiek saprasts apmēram vienā laikā dzimušu cilvēku kopums, tātad paaudze ir periods no cilvēka piedzimšanas brīža līdz brīdim, kad šim indivīdam pašam var dzimt bērni, un tas ir apmēram 30 gadu garš cikls. Vienas paaudzes cilvēki vienlaicīgi piedzīvo un iegūst tā laika pieredzi, kultūru u.c. (Джерри, Джери, 2001: 36) Tādejādi tika izdalītas trīs paaudzes: jaunākā (līdz 30 gadiem), vidējā (31-60 gadi) un vecākā (virs 60 gadiem).

Pētījumā tika izmantota kvalitatīvā pētnieciskā pieeja un datu ieguvei tika veiktas 26 daļēji strukturētās intervijas (5 informanti no jaunākās paaudzes, 13 no vidējās un 8 no vecākās paaudzes). Intervijā tika iekļauts 21 jautājums, ko sagrupēja 3 tēmās: jautājumi, kas parāda un atklāj respondenta izpratni par to, kas ir latviskā identitāte; jautājumi par etniskās identitātes uzturēšanas, saglabāšanas nozīmi un iespējām; vispārēji jautājumi par informantiem.

Pētījuma rezultāti

Rezultāti tiks analizēti atbilstoši pētnieciskajiem jautājumiem. Iekavās aiz citātiem norādīti informantu kodi un paaudze, kuru viņi pārstāv (I – jaunākā paaudze, II – vidējā paaudze, III – vecākā paaudze).

Vispirms tiks analizētas informantu atbildes uz jautājumiem par viņu izpratni, kas ir latviskā identitāte, un ar ko tā viņiem asociējas, kā informanti izjūt piederību latviešiem. Atsevišķos aspektos viedokļi ir līdzīgi, bet citos – atšķiras.

„Latviskā identitāte man asociējas, pirmkārt, jau ar latviešu valodas lietošanu. Tikpat svarīga ir arī latviešu tautas vēsturiskā attīstība, kultūras mantojums, latviešu tautas tradīcijas un parašas. Fakts, ka esmu latvietis, man nozīmē piederību konkrētai nācijai, proti, latviešu tautai. Latviskā identitāte man nozīmē izcelšanos un piederību Latvijas valstij.” (S.E., I)

Informante, kura dzīvojusi Norvēģijā, Zviedrijā un daudz ceļojis, saka tā: *„Latviskums - tautas tērps, dziesmas, lauku sēta, tradīcijas, zeme, maize. Ar ko latvieši atšķiras no citām tautām – ar to, ka latviskā identitāte vidusmēra sabiedrībai neko nenožīmē, paliekam aizvien „viduvēji”, aizmirstam tradīcijas, sajaucamies ar pasauli. Ar ko būtu jāatšķiras – īpaši piedomāt par seno vērtību saglabāšanu, runāt par to un vairāk darīt.”* (I.U., II)

„Latviskums – man tas ir latviešu valoda, tautas dziesmas, arī mana māja, ikdienas sīkumi, manas domas, mans dzīves veids.” (O.G., II)

„Esmu gan lepns, gan gandarīts, ka esmu latvietis. Latviskā identitāte nozīmē piederību tautai, kurai piemīt daudzas pozitīvas un senas īpašības. Latvietis ir ļoti dažāds – no Antiņa līdz Sprīdītim, no Kristīnes līdz Paijai. Ar prieku jāatzīst, ka lielākā daļa no tiem, kuri vispār ārzemēs pazīst latviešus kā tautu, mūs ciena.” (J.Z., II)

„Latviskā identitāte ... jā... man tieši saistās ar to, ka es dzīvoju tajā savā vidē, runāju latviski, par to, ka es varbūt ēdu pelēkos zirņus ar speķi.” (I.V., II)

„Nekādu īpašu piederības sajūtu Latvijai vai latviskumam neizjūtu. Jutos vienlīdz labi arī starp citām tautībām. Neņemam spriest par to, ar ko mēs atšķiramies no citām tautām. Latvietis ir strādīgs savrupnieks, kas daudz nerēķinās ar pārējiem, ka tikai pašam pilnas kabatas. Egoisti. Varenkāri – sevišķi vidējā paaudze. Fakts, ka esmu latvietis man neko īpašu nenožīmē. Domāju, ka vairāk izjūtu piederību Latvijai, nevis latviešiem.” (Ū.O., III)

„Latviskā identitāte – „Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes”, par ko cīnāties gadsimtiem ar vāciešiem, krieviem un tagad ar amerikāņiem un viņu žīdiem. Mīlu savu mīlo Latvijas zemi, savu ģimeni, bērnus, nīstu šo korumpēto valdību, kas jau ir nokāvusi mūsu iespēju būt latvietim latviskā zemē.” (M.O., III)

Daļai informantu šķiet svarīgi nepazaudēt latviskumu, arī esot ārzemēs: *„Fakts, ka esmu latvietis, man ir ļoti svarīgs. Kādu laiku dzīvoju Baltkrievijā. Tur man latviskumu nepazaudēt palīdzēja R. Paula plates un žurnāls „Liesma”. Latviskums, tie ir Līgo, Dziesmusvētki, Latvijas reņģes, ēdieni (rupjmaize), tomēr visspilgtākais priekšstats – prezidents Kārlis Ulmanis. Arī tautasdziesmas un Latvijas zemeņu garša.”* (E.B., II)

Ir, protams, arī cits viedoklis. Uzņēmējs, kurš piedzimis Krievijā un 1957.gadā kā bērns atgriezies Latvijā, atzīst, ka latviskā identitāte viņam neko nenožīmē: *„Ārzemēs nav jāizrāda, ka esat latvietis. Ģimenē varat svinēt ar*

latviskumu saistītus svētkus. Pats latvietis ir noslēgts, drūms, nav komunikabls, bet latvieši kā nācija ir stipri sajaukusies ar citām nācijām, un, ka Latvija pastāvēs, ir mazas izredzes.” (J. E., II)

Kopumā jāatzīst, ka visu triju paaudžu viedoklis šajos jautājumos ir ļoti līdzīgs, pie tam visu paaudžu pārstāvji bieži jauc etnisko un nacionālo identitāti pēc būtības, jo atbildēs uz jautājumiem par etnisko (latvisko) identitāti un piederību latviešiem parādās iezīmes, kas patiesībā raksturo nacionālo identitāti un piederību Latvijas valstij. To var skaidrot dažādi: jēdzieni „etniskā identitāte” un „nacionālā identitāte” sarunvalodā un arī publiskajā telpā bieži tiek lietoti kā sinonīmi, neiedziļinoties to atšķirībās pēc būtības, kā arī latviešiem kā nācijai ar savu valstisko suverenitāti ir izteikta valstiskā pašapziņa un viņi sevi identificē ar Latviju kā valsti vairāk nekā ar latviešiem kā etnisku grupu. Latviskumu saista ar pašu Latviju, arī latviskās tradīcijas tiek saistītas ar valsts svētkiem.

Nākamā jautājumu grupa ir par to, vai etniskās identitātes saglabāšana un uzturēšana ir svarīga, kā tas tiek realizēts. Latviskās identitātes izpratne un tās uzturēšana gan priekšstatos, gan praksē ir ļoti cieši saistīta un viena otru papildina. Informantiem šķiet pašsaprotami, ka identitātes saglabāšana ir svarīga. „*Noteikti katrai paaudzei savi tikumi un rādītāji. Realizēt var tikai pārmanojot, t.i., pielietojot sadzīvē, lai tradīcija ir dzīva,*” domā (I.P., II). Līdzīgs viedoklis ir arī O.G.(II), ka lielā mērā nepieciešama latviskas identitātes uzturēšana un saglabāšana, jo „*...es negribu, ka mani bērni izaug par cilvēkiem bez dzimtenes. Nevaru atbildēt par visiem, bet reizēm šķiet, ka daudziem tas nav svarīgi, un tas ir ļoti skumji*”.

Identitātes saglabāšana tiek uzskatīta par svarīgu, bet to nedrīkst pārspīlēt:

„*...Galvenais, lai bērni saprot, kas es esmu un no kurienes nāku. Svarīgi ir saglabāt etnisko identitāti savā zemē un vietā, jo tas ir tas, ko piedāvājam citiem, lai mūs labāk iepazītu un saprastu*”. (L.L., II)

Latvieši, kas ilgstoši dzīvojuši ārzemēs, uzsver, ka etniskās identitātes saglabāšana ir svarīga viņiem pašiem un viņi cenšas to iemācīt arī saviem bērniem: „*Jā, ir svarīgi. Atstāju divus dēlus un astoņus mazbērņus Amerikā, lai atgrieztos dzimtenē uz dzīvi. Dēli brauc uz Latviju regulāri,*” tā teic A.G.(III).

Arī jaunākās paaudzes pārstāvji pauž līdzīgu viedokli:

„*Identitātes saglabāšana un uzturēšana..., manuprāt, daudzi to tā vairs neizrāda. Tas būtu svarīgi jebkurā laikā, jo mēs esam tauta, kuru paši mēs nevēlamies pazudināt.*” (E.E., I)

Īrijā dzīvojoša informante atzīst: „*... pat būdama tālumā no Latvijas es vienmēr esmu bijusi lepna, ka esmu latviete. Lepojos ar mūsu kultūras paražām, ar mūsu vēsturi un mūsu sīkstumu, ejot cauri gadsimtiem [...]. Es vienmēr svinu svētkus pēc latviešu paražām, pat būdama citā valstī. Es joprojām Lieldienās krāsoju un ripinu olas, Jāņos uzpinu vainagu un nodziedu Jāņu dziesmu, Ziemassvētku vakarā aizeju uz misi... un cenšos to iemācīt arī savam īru draugam un noteikti mācīšu saviem bērniem.*” (M.T., II)

Respondenti kā galveno etniskās identitātes uzturēšanā min Latvijas dzimtenes faktoru un valodas saglabāšanas nepieciešamību. Latviešus vieno svētki, kas ir populāri ģimenēs – saulgrieži un daži valsts svētki:

„*Identitātes uzturēšana izpaužas Latvijas valstij nozīmīgu svētku un atceres dienu atzīmēšanā. Tāpat arī konkrētu notikumu līdzī jušanā, izpalīdzēšanā.[...] Jā, tiek ievērotas latviskās tradīcijas. Principā, svinam visus svētkus, tāpat arī valsts atceres un piemiņas dienās tiek izkārts karogs. Protams, vairāk tiek svinēti tādi svētki kā Lieldienas, Mātes diena, Jāņi, Mārtiņi, Ziemassvētki, Vecgada vakars, ar svētku galdu, rotaļām, dāvanām utt. Tas ir svarīgi tāpēc, ka tās ir latviešu tautas tradīcijas un tās ir jāuztur, tās palīdz identificēt latviešu tautu starp pārējām pasaules valstu tautām.*” (S.E., I)

Pašsaprotami, ka jaunie latvieši mazāk vērsti uz tradicionālās kultūras kopšanu ikdienā un svētkos, to saprot visās vecuma grupās. Veidojas tāds kā apburtais loks: latvieši saprot, ka neviens cits jau nerūpēsies par latviskās identitātes saglabāšanu un uzturēšanu kā vien paši latvieši, tomēr tradīciju kopšanai tiek atlicināts aizvien mazāk laika, ko ietekmē plašā informācijas telpa un sociālā vide:

„*Jā, svarīgi, lai nezaudētu daļu savas identitātes. Diemžēl daudziem vairs nav. Vainīgi varētu būt kosmopolītiskie masu informācijas līdzekļi. .. Ievērojam [tradīcijas] daļēji, un visās paaudzēs.*” (J.Z., II)

Tradīciju pēctecību vieglāk nodrošināt, dzīvojot kopā vairākām paaudzēm vai savā etniskajā vidē, bet kopumā tā ir katra cilvēka brīva izvēle. Respondenti novērtē, cik svarīgi saglabāt latvietību, bet ir nepietiekams praktiskais izpildījums. Vairāk nepieciešamību apzinās un dzīvē īsteno vecākās paaudzes trimdas latvieši, kas mīt ārzemēs vai ir atgriezušies Latvijā.

Pētījums parādīja, ka gandrīz visiem aptaujātiem latviešiem ir svarīgi saglabāt latvisko identitāti, jo tā ir viņu saknes un bērnu nākotne. Jāatzīst, ka laikmets uzliek savu zīmogu un jaunatne latviskās identitātes saglabāšanu uzskata par svarīgu, bet sociālā vide, izglītības un darba iespējas pasaulē ir kā liels izaicinājums tautas tradīcijām un valodai. Koptēls par latviešiem un dzimto zemi visām trim paaudzēm ir ļoti līdzīgs.

Secinājumi

Identitāte veidojas socializācijas procesā, kas noris visa mūža garumā, jo persona pilnveidojas, kad indivīds un tauta atrodas mijiedarbības procesā, kurā apgūst sabiedrībā akceptētas normas, vērtības. Tautas un etniskā identitāte atklājas saistībā ar attiecīgo zemi, valodu un tās kultūru.

Informanti, runājot par latvisko identitāti un raksturojot latviešu tautu, pauž arī patriotisma jūtas, lojalitāti un uzmanības apliecinājumus Latvijas valstij, jo lielā mērā ar Latviju un tās valstiskajiem simboliem tiek identificēta arī latviskā identitāte. Dziesmu un deju svētki, Latvijas daba un Baltijas jūra, latvju dainas, rudzu maize, saulgriežu svētki,

sarkanbaltsarkanais karogs, LR valsts himna, Brīvības piemineklis – tie ir visspilgtākie vizuālie tēli un simboli, ar kuriem teju vai katram informantam, pirmkārt, saistās latviskā identitāte un arī Latvija. Daudzi informanti ļoti lepojas, ka ir latvieši, tomēr ir arī tādi, kuriem latviskā identitāte neko nenozīmē. Tāpat dažādo paaudžu uzskati par latvisko identitāti pamatvērtībās, kā, piemēram, dainas, tautas tērps, gadskārtu ieražas, būtiski neatšķiras, tikai interese par šiem simboliem katrā paaudzē kļūst aizvien mazāka.

Identitātes saglabāšana un uzturēšana svarīga jebkurā laikā, jo mēs esam tauta, kuru paši nevēlamies pazudināt. Latviešu tautas tradīcijas, valoda un kultūra ir jāuztur, tās palīdz identificēt latviešu tautu starp pārējām pasaules valstu tautām. Tas tika pausts visu paaudžu informantu atbildēs. Tieši dzimtas no paaudzes paaudzē ar savu piemēru neuzbāzīgi vislabāk var nodot nemateriālo kultūras mantojumu. Jāņem vērā, ka indivīda aktivitātes un līdzdarbošanās līmenis ne vienmēr ir augsts. Tika atzīts, ka multikulturālā pasaulē un globalizācijas apstākļos uzturēt etnisko identitāti kļūst aizvien grūtāk un līdz ar to tas vairāk liek būt atbildīgām nākamajām paaudzēm, tradīciju pārmantotājām, un arī vecākajām paaudzēm, tradīciju zinātājām un glabātājām.

Izmantotās literatūras saraksts

1. Apine, I. (2001) Politoloģija: Ievads etnopsiholoģijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 103 lpp.
2. Bela, B. (2009) Identitāte kā kultūras resurss sabiedrības attīstībā. Grām.: Letonikas trešā kongresa zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 273. – 288.lpp.
3. Boldāne, I., Karlsona, A. (2009) Etniskie un sociālpolitiskie procesi Latvijā: stereotipu analīze. Grām.: Letonikas trešā kongresa zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 116. – 133.lpp.
4. Denisa - Lipniece S. Nedz lidot, nedz peldēt. Sk. internetā (13.12.2009.). http://politika.lv/temas/sabiedrības_integrācija/nedz_lidot_nedz_peldet
5. Jenkins, R. (2008) Social Identity, 3rd ed., London and New York: Routledge
6. Koroļeva, I u.c. (2009) Jauniešu identitāte un līdzdalība. Grām.: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts. Latvijas jaunatnes portrets: integrācija sabiedrībā un marginalizācijas riski. Rīga: LU Akadēmiskais, 145. – 187.lpp.
7. Krastiņa, E. u.c. Čigānu identitāte multikulturālā sabiedrībā. Sk. internetā (30.11.2009.). <http://www.iic.lv/lv/publikācijas/petījums.pdf>
8. Pabriks, A. (2007) Politikas mazais leksikons. Rīga: Zvaigzne ABC, 256 lpp.
9. Садохин А.П. (2002) Этнология: учебник. Москва: Гардарики, 2002, 256 с.
10. Stradiņš, J. (2009) Ceļavārdi Letonikas III kongresa rakstu krājumam. Grām.: Letonikas trešā kongresa zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 7. – 25.lpp.
11. Тощенко, Ж.Т. (2003) Социология.Общий курс. 2-е изд. Москва, 528 с.
12. Udehn, L. (1996) The Limits of Public Choice: A Sociological Critique of the Economic Theory of Politics, Routledge, 447 p.
13. Zera, B. (1995) Valsts statusa maiņa un pilsoniskā apziņa. Monogrāfiskajā izd.: Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstis. Sociālās un humanitārās zinātnes. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija. Nr. 7/8. (576/577). 112. – 129.lpp.